

Pinja Paukkeri

IHMISENÄ MAAILMASSA

Nuortenleiri Sodankylän seurakunnassa

**Opinnäytetyö
CENTRIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Yhteisöpedagogi (AMK), kirkon nuorisotyö
Toukokuu 2019**

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Centria-ammattikorkeakoulu	Aika Toukokuu 2019	Tekijä/tekijät Pinja Paukkeri
Koulutusohjelma Yhteisöpedagogi (AMK), kirkon nuorisotyö		
Työn nimi IHMISENÄ MAAILMASSA - Nuortenleiri Sodankylän seurakunnassa		
Työn ohjaaja Sari Virkkala	Sivumäärä 32 + 4	
Työelämäohjaaja Risto Kaarniemi, nuorisotyönohjaaja, Sodankylän seurakunta		
<p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli toteuttaa nuortenleiri Sodankylän seurakunnan nuorille, sekä lisätä luonto- ja ympäristötietoisuutta seurakunnan toiminnassa. Käytännön osuutena järjestettiin nuortenleiri marraskuussa 2018 Sodankylän seurakunnan leirikeskuksessa. Leirin teemoihin kuului ihmisoikeudet, tasa-arvo ja ihmisten luontosuhde. Leirin yhtenä tarkoituksena oli myös osallistaa nuoria mahdollisimman paljon. Opinnäytetyö on hankkeistettu Sodankylän seurakunnalle.</p> <p>Opinnäytetyöhön liittyi myös kysely, joka teetettiin leirillä mukana olleille nuorille heidän ajatuksistaan liittyen ympäristöön, luontoon ja muihin ihmisiin. Kyselystä saatuja vastauksia käytettiin työn tulosesassa.</p> <p>Työssä tarkastellaan ympäristöä kasvatuksen näkökulmasta ja ympäristön vaikutusta ihmisen hyvinvointiin. Lisäksi työssä käsitellään teemoja seurakunnan näkökulmasta.</p>		
Asiasanat		
Ihmisoikeudet, luonto, nuorisotyö, osallisuus, ympäristökasvatus		

ABSTRACT

Centria University of Applied Sciences	Date May 2019	Author Pinja Paukkeri
Degree programme Bachelor of Humanities, Community Educator		
Name of thesis AS A HUMAN BEING IN THE WORLD – A Youth camp at the parish of Sodankylä		
Instructor Sari Virkkala	Pages 32 + 4	
Supervisor Risto Kaarniemi, youth worker, parish of Sodankylä		
<p>The purpose of this thesis was to arrange a youth camp for the youth of the parish of Sodankylä, and increase the knowledge of nature and environment at parish action. As a practical part there was a youth camp in November 2018 at the camping center of the parish of Sodankylä. The themes of the camp were about human rights, equality and the relationship between a human being and the nature. One purpose of the camp was to involve youth as much as possible. This thesis was commissioned by the parish of Sodankylä.</p> <p>The practical part of this thesis included also an inquiry for the youth who were at the camp about their own thoughts of environment, nature and other people of this globe. The replies of that inquiry were used at the theoretical part of this thesis.</p> <p>The theoretical part discusses environment and what that term includes. In addition environment is viewed from the education perspective and environmental impact on well-being is discussed. In addition environmental themes are discussed from the parish perspective.</p> <p>The thesis examines the environment from the point of view of education and enviromental impact of human’s well-being. In addition, the thesis has a parishes perspective of themes.</p>		

<p>Key words Attendance, enviromental education, human rights, nature, youth work,</p>

KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELY

Ympäristökasvatus on kasvatusta, ottaa huomioon ekologisen kestävyyden sekä muut ympäristöön liittyvät asiat, kuten ilmastonmuutoksen ja luonnon monimuotoisuuden häviämisen. Lisäksi ympäristökasvatukseen liittyy ympäröivässä maailmassa toimiminen ja oppiminen. Ympäristökasvatukseen liittyy myös niiden kysymyksien pohtiminen, miksi maailmassa ylipäätään on ympäristöön ja luontoon liittyviä ongelmia. (Aarnio-Linnanvuori 2010, 10-30.)

Ympäristötietoisuus on kokonaisuus, jonka avulla ihminen toimii ympäristön kannalta myönteisellä tavalla yhdistäen henkilökohtaisia tietoja, taitoja sekä omaa motivaatiota ympäristöasioihin (Harju-Autti 2011, 8).

Ekoteologian tarkoituksena on nostaa esille kysymyksiä, jotka kyseenalaistavat elämämme arvoja ja pistävät pohtimaan omaa suhdetta luonnonsuojeluun ja työhön, jota tehdään maapallon hyväksi. Kyseessä on siis ihmisen, luonnon ja Jumalan suhde. (Kainulainen 2010, 68-69.)

TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELY
SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	1
2 KEHITTÄMISTEHTÄVÄT.....	3
2.1 Ympäristöteemainen leiri Sodankylän seurakunnan nuorille.....	3
2.2 Luonto- ja ympäristötietoisuuden lisääminen seurakunnan nuorisotyöhön	3
3 YMPÄRISTÖ.....	5
3.1 Ympäristötietoisuus	5
3.1.1 Arvot ja asenteet / motivaatio	5
3.1.2 Tiedot ja taidot.....	6
3.2 Kestävä kehitys.....	7
3.3 Sosiaalinen ympäristö	8
3.4 Ympäristön suhde mielenterveyteen.....	8
4 KASVATUKSEN NÄKÖKULMIA.....	10
4.1 Vihreä pedagogiikka	10
4.2 Tulevaisuuden vaikuttajien kasvatusta muuttuvassa ympäristössä.....	12
5 SEURAKUNTA JA LUONTO	13
5.1 Kirkon ympäristökasvatusta	13
5.1.1 Ympäristödiplomi ja ilmasto-ohjelma	13
5.1.2 Luomakunta ja sen pyhyys.....	14
5.1.3 Ympäristökasvatusta seurakunnan nuorisotyössä.....	15
5.2 Ekoteologia	16
6 TOIMINNAN KUVAUS JA ARVIOINTI.....	18
6.1 Luonto- ja ympäristöpainotteinen leiri.....	18
6.2 Leirin arviointi	19
7 NUORTEN AJATUKSIA YMPÄRISTÖSTÄ	21
7.1 Sosiaalisen ympäristön merkitys	21
7.2 Luonnon merkitys	23
7.3 Luonnon ja ympäristön merkitys seurakunnan toiminnassa	25
8 POHDINTA.....	28
LÄHTEET.....	30
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Ensimmäisiä asioita, jotka tulevat minulle mieleen sanoista luonto ja ympäristö, ovat kaunis maisema, rauhalliset luonnon äänet ja nokipannukahvit nuotion ääressä. Ainakin omalta osaltani nämä sanat edustavat rauhaa ja hiljaisuutta. Luonnossa kulkiessa arkinen stressi ja kiire tuntuvat häviävän. Miksi nämä asiat tuntuvat niin kaukaisilta arkipäiväisessä elämässä? Miksi niiden merkitystä ei aina muista?

Luonto ja ympäristö ovat ihmiselle asioita, joita kohtaa joka päivä, mutta niiden merkitystä ja vaikutusta omaan hyvinvointiin ei välttämättä aina tiedosta. Jos ihminen tiedostaa ympäristönsä, ja omistaa hyvän suhteen luontoon, se edistää niin fyysistä kuin henkistä hyvinvointia ja parantaa elämänlaatua. (Aarnio-Linnanvuori 2013, 53.) Arvot ovat tärkeä osa ympäristökasvatusta, ja sen vuoksi on tärkeää, että luontoon ja ympäristöön liittyvistä ongelmista ja kysymyksistä keskustellaan sekä painotetaan sitä, että oman ympäristön huomioon ottaminen ei vaadi suuria ponnisteluja, vaan ihan pieniä, yksittäisiä tekoja, jotka muuttavat maailmaa parempaan suuntaan vähän kerrallaan (Pruuki & Pruuki 2010, 77). Täytyy kuitenkin huomata, että ympäristöstä puhuttaessa ei puhuta ainoastaan luonnosta, vaan siihen liittyy sen lisäksi muun muassa sosiaaliset ja kulttuurilliset näkökulmat (Aarnio-Linnanvuori 2010, 11).

Valitsin aiheeksi luonnon ja ympäristön, sillä ne ovat kulkeneet aina hyvin lähellä omaa elämäni ja olen ollut jo pitkään kiinnostunut kyseisistä aiheista. Mielestäni on tärkeää, että jo lapsena aloitettu ympäristökasvatus jatkuu nuoruuteen, ja siitä mahdollisesti koko elämän läpi, ottaen huomioon aina sen hetkiset ympäristötilanteet. Luonto- ja ympäristökasvatus on tärkeää, sillä niihin liittyy menneisyys, nykyisyys sekä tulevaisuus, ja haluan olla mukana rakentamassa tulevaisuutta, jossa saamme nauttia kauniista luonnosta, joka ympäröi meitä. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on edistää nuorten tietoisuutta heitä ympäröivästä luonnosta sekä nostaa esille luontoon ja ympäristöön liittyviä kysymyksiä sekä pohtia ja tutkia niitä kristillisestä näkökulmasta. Lisäksi tällä hetkellä on paljon esillä ympäristökriisi, joka puhuttaa

ihmisiä globaalisti. Koen, että myös tämän vuoksi ympäristöteemat tulisi ottaa entistä enemmän esille kaikessa toiminnassa.

Sodankylän seurakunta hankkeisti tämän opinnäytetyön ja järjestin Sodankylän seurakunnan kanssa yhteistyössä nuortenleirin, jonka kantavina teemoina olivat luonto- ja ympäristöasiat. Pyysin Sodankylän seurakuntaa hankkeistamaan työni sen vuoksi, koska koin sen olevan turvallinen ympäristö leirin pitämiseen. Olin yhdessä harjoittelussa kyseisellä seurakunnalla, joten sen käytänteet ja ihmiset olivat tulleet jo aikaisemmin tutuiksi. Lisäksi kyseisen seurakunnan sijainti ja leirikeskuksen ympäristö ovat täydellisiä näihin teemoihin perustuvan leirin pitämiseen.

Sodankylän seurakunta on noin 8000 henkilön seurakunta Lapissa, ja siellä on noin 20 työntekijää, jotka hoitavat eri osa-alueita. Nuorisotyössä on kaksi työntekijää, joista toinen on vastuussa varhaisnuorisotyöstä ja toinen on vastuussa varsinaisesta nuorisotyöstä, mutta he tekevät kuitenkin lähes kaiken yhdessä leireistä lähtien.

Nuorisotyö tekee kouluyhteistyötä järjestämällä kouluvierailuja, aamunavauksia ja olemalla mukana erilaisissa koululla järjestettävissä tapahtumissa. Kouluvierailut ulottuvat myös sivukylien kouluille, ja esimerkiksi kerhotoiminta toimii muuallakin kuin keskustan alueella. Seurakunta järjestää myös muutamia kertoja vuodessa lapsille suunnattuja leirejä, sekä nuortenleirejä, jotka työllistävät nuorisotyöntekijöiden lisäksi myös emäntiä, pappeja ja isosia.

2 KEHITTÄMISTEHTÄVÄT

2.1 Ympäristöteemainen leiri Sodankylän seurakunnan nuorille

Leirielämä on yksi nuorisotyön peruspilareista. Sillä on pitkä historia ja sen suosio on todella korkea. (Tukeva 2010, 108.) Tämän vuoksi koen, että leiri on luonteva, tuttu ja turvallinen paikka käsitellä luontoon ja ympäristöön liittyviä teemoja. Sodankylän seurakunnassa järjestetään usein nuorille suunnattuja leirejä, joten leirielämä on kyseisen seurakunnan nuorille tuttua.

Leirin tarkoituksena oli käsitellä luontoon ja ympäristöön liittyviä teemoja. Leirielämän kautta on helppo käsitellä erilaisia teemoja lisäämällä kyseisen teeman elementtejä normaaliin leiriohjelmaan. Leirin pääteemoja olivat sosiaalinen ympäristö, luonto sekä luomakunta.

Luonto- ja ympäristökasvatuksen teeman alle mahtuu siis hyvin paljon erilaisia asioita, joita voi ripotella mukaan ihan normaaleihin nuorten iltoihin tai viikonloppuleireihin. Tärkeää on se, että nuori saa monipuolisen näkemyksen maailman nykytilasta ja uusia toimintamalleja, mitä voi käyttää omassa arkipäiväisessä elämässään.

2.2 Luonto- ja ympäristötietoisuuden lisääminen seurakunnan nuorisotyöhön

Kokemukseni mukaan ympäristökysymykset ovat vain hyvin harvoin esillä nuorten toiminnassa. Rippikoulussa saattaa olla muutama ympäristöön liittyvä hetki, mutta sen jälkeen luonto- ja ympäristökysymykset jäävät taka-alalle. Mielestäni olisikin tärkeää, että näitä kysymyksiä liitettäisiin yhä enemmän osaksi perinteistä nuorten toimintaa. Pienillä jutuilla, kuten mahdollisuudella kierrätykseen nuorten tiloilla tai kimppakyyteihin sekä yhteiskuljetuksiin

siirtymisellä voidaan vaikuttaa paljonkin nuorten ajattelumaailmaan ekologisuudesta. Toteutin järjestämäni leirin päätteeksi kyselyn, jossa kysyin nuorilta heidän omaa suhdettaan ympäristöön luontoon sekä mielipidettä ympäristökasvatuksesta seurakunnan nuorisotyössä.

On hyvä, jos nuori löytää yhteyden Jumalan luomakunnan, häntä ympäröivän maailman ja oman itsensä välillä. Näitä asioita voidaan pohtia esimerkiksi luomakunta -teeman kautta muun muassa hartauksissa tai ryhmätyöskentelyissä. (Törrönen & Riikonen 2010, 105.) Nuoria voidaan myös neuvoa pieniin arjen tekoihin, joiden kautta luonnonsuojelukaan ei tunnu mahdollisuudelta, vaan täysin mahdolliselta.

Ympäristökasvatukseen ei liity pelkästään luonnonsuojelu, vaan myös paljon enemmän. Esimerkiksi globaalit ongelmat, kuten köyhyys ja ihmisoikeuksien puuttuminen kuuluvat ympäristökasvatuksen käsitteen alle. Näitäkin asioita on tärkeää pohtia nuorten kanssa, ja muuallakin maailmassa tapahtuvat asiat kiinnostavat varmasti nuoria. (Törrönen & Riikonen 2010, 104-106.)

3 YMPÄRISTÖ

Usein ympäristöllä tarkoitetaan ihmiskuntaa ympäröivää luontoa ja siihen liittyviä elementtejä. Kuitenkin ympäristö on myös paljon muuta. Ympäristöön liittyy luonnon ja ekologisuu- den lisäksi muun muassa sosiaalisuus, taloudellisuus, eettisyys ja kulttuurillisuus. (Ympäristö 2019.)

3.1 Ympäristötietoisuus

Kun lisätään ihmisten ympäristötietoisuutta, mahdollistetaan samalla ympäristölle haitallisten tekojen väheneminen. Tietoisuus ympäristöasioiden merkitykseen ei kuitenkaan johda suo- raan tekoihin, vaan ihminen tarvitsee ympäristöltään mahdollisimman hyvät puitteet toimia mahdollisimman hyvin sen kannalta. Käytännössä ympäristötietoisuudella tarkoitetaan kol- mea osa-aluetta ja niiden hallintaa. Nämä osa-alueet ovat arvot ja asenteet /motivaatio, tiedot sekä taidot ja kyvykkyys toimintaan. (Harju-Autti 2011, 8.) Lisäksi ympäristötietoisuuteen vai- kuttavat ihmisen henkilökohtaiset aikomukset toimia ympäristön hyväksi.

3.1.1 Arvot ja asenteet / motivaatio

Arvot, asenteet sekä motivaatio vaikuttavat siihen, millaiseksi koemme ympäristöasiat. Ym- päristössä tapahtuvat muutokset ihmiset luokittelevat ongelmaksi yleensä vasta siinä vai- heessa, kun koemme kyseisen ongelman uhkaavan tavoitteita, jotka me itse tai joku muu ih- minen on asettanut. On todettu, että ihmiskunta vaatii jonkinlaisen todellisen uhan, jotta muuttaisimme omia käsityksiämme. Tästä esimerkkinä ydinvoimalaonnettomuudet, jotka ovat lisänneet ihmisten tietoisuutta kasvavasta ympäristökriisistä ja saanut heidät ajattele- maan ympäristöystävällisemmin. (Harju-Autti 2011, 9-10.)

Arvot on positiivisia ja opittuja asioita. Arvot ovat usein yhteiskunnan hyväksymiä ja ne katsovat jokaisen asian yksi kerrallaan. Arvot muuttuvat sen mukana, miten ihmisen elämäkokemus kasvaa ja ihmistä ympäröivä kulttuuri muovautuu. Sosiaalinen ympäristö on yksi keskeisistä asioista, mikä muovaa ihmisen arvoja hyväksyttäväksi. (Puohiniemi 2011, 23.)

Ihminen tarvitsee toimiakseen myös motivaatiota. Motivaatio voi olla joko sisäistä, tai ulkoista. Usein sisäiset motivaatiotekijät toimivat parhaiten, sillä halu esimerkiksi ympäristötekoihin tulee ihmisestä sisältä ja ihmisen omista arvoista. Motivaatio voi kuitenkin tulla myös ulkoisista tekijöistä, eikä se välttämättä ole sen huonompaa motivaatiota, kuin sisäinenkin. (Harju-Autti 2011, 10-11.)

3.1.2 Tiedot ja taidot

Yhteiskunta on kehittynyt niin pitkälle, että tiedon saaminen on tehty todella helpoksi muun muassa digitaalisten välineiden avulla, verrattaen esimerkiksi 1800-luvun Suomeen, jolloin kirjallinen tieto alkoi hiljalleen päätyä kaikkien kansalaisten nähtäväksi. Koska tiedon saanti on helpottunut ja sen määrä on kasvanut, ihmisten on täytynyt opetella vastaanottamaan tietoa ja käsittelemään sitä paremmin. (Harju-Autti 2011, 11.)

Vaikka ihmisillä on mahdollista saada runsaasti tietoa ympäristöön liittyen, tietoisuus maailman ongelmista tai ympäristön tilasta eivät kuitenkaan yksistään saa ihmistä toimimaan ympäristön kannalta parhaalla mahdollisella tavalla. Esimerkiksi, jos ihminen tiedostaa jonkin asian olevan haitaksi ympäristölle, hän punnitsee kyseistä asiaa positiivisten asioiden valossa, ja saattaa päätyä lopputulokseen, jossa kokee asiasta saatavien hyötyjen olevan suuremmassa asemassa kuin siitä aiheutuvat ympäristöhaitat. (Harju-Autti 2011, 13.)

Vaikka ihmisellä olisi tietotaidot ja motivaatio kohdallaan ympäristöasioiden eteen, hän tarvitsee myös taitoa tai kykyjä, jotta hän pääsee toimimaan arvoilleen sopivalla tavalla. Jotta ih-

minen pystyy toimimaan haluamallaan tavalla, hänen tulee opetella kyseinen taito. Esimerkiksi ympäristöä ajatellen olisi ekologisempaa kulkea lyhyet matkat kävellen tai pyörällä, voi ihminen totutusti ottaa auton töihin lähtiessään sen enempää miettimättä. Tämän vuoksi ihmisen tulisi opetella siihen, että pääsisi eroon omasta mielestä huonoista asioista, ja keskittyä asioihin, joilla on merkitystä esimerkiksi ympäristön kannalta. (Harju-Autti 2011, 13-14.)

3.2 Kestävä kehitys

Kestävän kehityksen tavoitteena on turvata tulevaisuuden ihmisille maapallo, jossa on edellytykset hyvään elämään. Siihen tähdätään muun muassa pyrkimyksellä ekologisuuteen ja ihmisten väliseen oikeudenmukaisuuteen. (Hiltunen & Konivuori 2005.) Kestävä kehitys voidaan jakaa neljään osaan – ekologiseen kestävyYTEEN, taloudelliseen kestävyYTEEN, sosiaaliseen kestävyYTEEN sekä kulttuuriseen kestävyYTEEN. (Aarnio-Linnanvuori 2010, 21-21.)

Ekologinen kestävä kehitys tarkoittaa sitä, että ihmiset pyrkisivät toiminnallaan edesauttamaan sitä, että luonnon monimuotoisuus säilyisi ja luonnolle aiheutuvat haitat minimoitaisiin. Taloudellinen kestävyys liittyy myös ekologisuuteen. Sen tarkoituksena olisi minimoida luonnolle aiheutuvat haitat niin, että maailmassa pystyttäisiin tuottamaan tarvittavat asiat ja välttämättömyydet mahdollisimman pienellä luontoa rasittavalla kapasiteetilla. (Aarnio-Linnanvuori 2010, 20-21.)

Sosiaalinen ja kulttuurillinen kestävä kehitys liittyvät ennemminkin ihmisten välisiin suhteisiin sekä yhteiskunnallisiin ongelmiin. Ne edistävät ihmisten välistä oikeudenmukaisuutta ja sitä, että jokaisella ihmisellä on oikeus elää omassa kulttuurissaan ja levittää omaa kulttuuriin myös tuleville sukupolville rauhassa. Kulttuurit ja ihmisoikeudet ovat oikeus, jota tulee pyrkiä vaalimaan. (Aarnio-Linnanvuori 2010, 21.)

3.3 Sosiaalinen ympäristö

Sosiaaliseen ympäristöön vaikuttavat ihmisten välinen kanssakäyminen, vuorovaikutus ja se, miten ihmiset käyttäytyvät muiden ihmisten seurassa. Tätä ilmiötä tutkii sosiaalipsykologia. Yleensä ihmisen käyttäytymistä määrittelee sosiaalinen identiteetti, eli se, miten ympärillä olevat ihmiset käyttäytyvät. Sosiaalinen ympäristö voi myös luoda ihmiselle paineita käyttäytyä tietyn mallin mukaan. Sen seurauksena esimerkiksi myös ennakkoluulot ja asenteet muita ihmisiä kohtaan voivat lisääntyä. (Sosiaalipsykologia – Mitä se on ja miksi se on tärkeä? 2019.)

Jokaiselle ihmiselle kuuluu ihmisoikeudet. Ihmisoikeudet määrittelevät sen, että jokaisella ihmisellä on oikeus muun muassa hyvään elämään, koulutukseen ja asuinpaikkaan, riippumatta hänen taustoistaan tai yhteiskunnallisesta asemasta. Ihmisoikeuksia ei voi poistaa keneltäkään. (Ihmisoikeudet 2019.)

Ihmisoikeuskasvatuksella tarkoitetaan sitä, kun opetetaan lapsille ja nuorille toisten ihmisten kunnioittamista ja opetetaan elämään niin, että tiedostaa ihmisoikeudet ja niiden mukaan elämisen. Kyseinen kasvatusta on tullut pakolliseksi kaikissa YK-maissa, joka tarkoittaa sitä, että ihmisten tietoisuus maailmalla tapahtuvista ongelmista liittyen sosiaaliseen ympäristöön ja ihmisoikeuksiin on kasvussa. (Ihmisoikeuskasvatus 2019.) Nämä teemat liittyvät myös vahvasti sosiaaliseen ympäristöön.

3.4 Ympäristön suhde mielenterveyteen

On huomattu, että luonto ja elinympäristö vaikuttavat suoraan ihmisen henkilökohtaiseen hyvinvointiin. Luonnon läheisyys ihmisen elämässä voi näkyä ihmisen fyysisessä terveydessä, esimerkiksi verenpaine madaltuu tai päänsärky lähtee. Lisäksi luonnon on todettu vaikuttavan positiivisesti ihmisen mielenterveyteen sekä stressinhallintaan. (Luonnon vaikutus hyvinvointiin 2019.)

Monesti ne ihmiset, jotka viettävät muutenkin aikaa luonnossa esimerkiksi vaeltamalla tai kalastamalla, ymmärtävät luonnon merkityksen hyvinvointiin paremmin. Tämän vuoksi olisikin tärkeää, että luonto- ja ympäristökasvatuksessa pyrittäisiin siihen, että ihmisten tietoisuus luontoon kasvaisi, ja samalla myös heidän suhteensa luonnon kanssa syvenisi. (Pruuki & Pruuki 2010, 78-79.) Se, millainen ihmisen lähiympäristö on, vaikuttaa suuresti ihmisen mielen-tilaan. Esimerkiksi kaupungissa asuvat ihmiset kokevat luonnon elementtien läheisyyden olevan merkittävä osa heidän jokapäiväistä hyvinvointiaan. Kaupunkien viheralueet koetaan tämmöisinä elementteinä. (Ojala & Tyrväinen 2015.)

Luontoa käytetään usein apuna silloin, kun pyritään kuntouttamaan ihmisiä, joilla on mielen-terveyden kanssa ongelmia. Luonnossa liikkessa omat sisäiset ongelmat ja kivut voivat unoh-tua, tai ainakin lieventyä, kun ihmisen huomio käännetään toisaalle, kuten luonnon tarjoamiin maisemiin tai ääniin. Lisäksi luonto tarjoaa mahdollisuuden rentoutua ja mietiskellä turvalli-nessa ympäristössä. (Ojala & Tyrväinen 2015.)

4 KASVATUKSEN NÄKÖKULMIA

Ympäristökasvatukselle on luotu tavoitteet vuonna 1977 YK:n ympäristökonferenssissa. Näihin tavoitteisiin kuuluu ihmisten tietoisuuden kasvattaminen ympäristöasioihin liittyen, lisätä kokonaisvaltaista mahdollisuutta toimia ympäristölle sopivalla tavalla sekä luoda uusia toimintamalleja, joita voidaan käyttää toimiessa ympäristölle hyväksi. Ympäristökasvatuksen perimmäisenä tavoitteena voidaan pitää ympäristövastuullisuutta. Se tarkoittaa sitä, että ihminen ja yhteisö toimii parhaalla mahdollisella tavalla ympäristönsä hyväksi, käyttäen hyväksien tietotaitoa, yhteiskunnan luomia mahdollisuuksia ja omaa haluaan ympäristön parantamiseksi. Ympäristövastuullisuuden perustana voidaan pitää herkkyyttä ympäristöasioihin, eli mahdollisuutta havainnoida omaa ympäristöään, sekä empatian tunteminen ympäristöasioita kohtaan. (Aarnio-Linnanvuori 2010, 11.) Jotta ihminen olisi ympäristövastuullinen, hän tarvitsee ympäristöltään resursseja toimia niin. Lisäksi vastuullisuus on hyvin henkilökohtaista – joidenkin ihmisten voidaan ajatella kuvittelevan vastuun ottamisen olevan vaikeampaa mitä se todellisuudessa on, jonka vuoksi he ottavat vähemmän vastuuta luomakunnasta kuin ne, jotka kokevat asian helppona. (Koskinen 2010, 91.)

4.1 Vihreä pedagogiikka

Koska ihminen on riippuvainen luonnosta, tulee ihmisen pitää huolta luonnosta sekä itseään että myös tulevia sukupolvia varten. Koska maailman ympäristötilanne on tullut aina vain useampien ihmisten tietoisuuteen, arvot ovat lähteneet muokkautumaan tämänhetkiselletilanteelle sopivaksi. On hyvä kuitenkin muistaa se, että puhuttaessa luontoasioista ihmisten kanssa, on hyvä käsitellä teemoja myös positiivisesta näkökulmasta. (Pruuki & Pruuki 2010, 77-78.)

Luontokasvatuksessa on tärkeää konkreettisten asioiden huomioiminen. Esimerkiksi ihminen, jonka elämässä luonto ei ole koskaan ollut kovin merkittävässä roolissa, voi alkaa havainnoimaan luontoa ja sen monimuotoisuutta esimerkiksi katsomalla ulos ja miettimällä mitä näkee. Lapsen kanssa toimiessa on myös hyvä tehdä jotakin konkreettista, esimerkiksi aistien avulla tunnustella tai kuunnella luonnon erilaisia elementtejä ja ääniä. (Pruuki & Pruuki 79.) Tähän toimintamalliin liittyy vahvasti freinetpedagogiikka. Se on ranskalaiset Celestin Freinetin kehittämä toimintamalli, jonka ajatuksena on käytännön asioiden tekeminen ja niiden kautta oppiminen. Tämän pedagogisen mallin lähtökohdista on se, että asioita lähetään opettelemaan niistä lähtökohdista, mitkä jokaisella ihmisellä sillä hetkellä on. (Mutanen 2015.)

Yhtenä pedagogiikan menetelmänä voidaan pitää draamaa. Draama on yksi työväline, jota käytetään oppimisen edistämiseksi. Kyseisessä menetelmässä näkyy osallistujien välinen vuorovaikutus, jokaisen omat ajatukset sekä aktiivinen osallistaminen, jotka vaikuttavat hyvin asioiden sisäistämiseen ja oppimiseen. Vihreä draama pitää sisällään erilaisia elementtejä, joita tulee noudattaa. Niitä ovat muun muassa ympäristökasvatukseen liittyvät teemat ja se, että jokainen ihminen pääsee osallistumaan hetkeen jollain tavalla. Kyseisen toimintamallin tavoitteena voidaan pitää sitä, että pyritään saamaan muutosta ihmisten toimintaan. (Hiltunen & Konivuori 2005, 11-12.)

Tärkeä oppimisväline ympäristöasioissa on dialogisuus. Ihmisten on hyvä olla vuorovaikutuksessa toistensa kanssa ja näin ollen saada omaan ajattelumaailmaan uusia näkökulmia ja mietteitä. Lisäksi varsinkin nuorempien kanssa tehtävässä pedagogiikassa voidaan hyödyntää keinoja, jotka auttavat henkilöä ilmaisemaan itseään. Näitä ilmaisukeinoja voi olla muun muassa maalaaminen siitä mitä näkee, näyttelemine esimerkiksi liittyen jokamiehen oikeuksiin ja tarinankerronta teemoihin liittyvistä aiheista. (Pruuki & Pruuki 2010, 80-81.) Osallisuudella on myös iso osa kokemusten saamiseen ja uuden oppimiseen. Se, että ihminen pääsee itse tekemään ja miettimään esimerkiksi leirien ohjelmaa ja periaatteita, joiden mukaan siellä toimitaan, lisää myös motivaatiota siihen, että hän sitoutuu toimintamalleihin, jotka ovat esimerkiksi hyväksi eletävälle ympäristölle. (Koskinen 2014, 38.)

Vaikka ihminen on yksilö, arvot ja periaatteet liittyvät kuitenkin vahvasti yhteiskuntaan ja yhteisöihin, missä hän elää. Näin ollen edellisessä kappaleessa mainitsemaani dialogisuutta tapahtuu jatkuvasti – ihminen oppii ympäristöltään ja voi opettaa omalta osaltaan myös kanssakulkijoita. Usein ihminen pyrkii jäljittelemään jotakin näkemäänsä toimintamallia ja toimimaan mahdollisimman hyvin sen mukaisesti. (Pruuki & Pruuki 2010, 82-82.)

Yhtenä metodina ympäristökasvatuksessa voidaan käyttää leirikeskuksen ympäristöä. Lähi-alueilta voi löytyä yllättäviä uusia paikkoja, polkuja tai muuta mielenkiintoista, mitä ei ole aikaisemmin huomannutkaan. Leirikeskuksen ympärille voi perustaa esimerkiksi luontopolun, suojelualueen, hiljaisuuden alueen, metsäkirkon taikka portin lähiluontoon. Nämä ovat menetelmiä, joiden avulla voidaan tuoda luontoa konkreettisemmin lähemmäksi ihmisten elämää myös leiriolosuhteissa. (Pihkala 2014c, 79-83.)

4.2 Tulevaisuuden vaikuttajien kasvatusta muuttuvassa ympäristössä

Kun kasvatetaan tulevaisuuden vaikuttajia, tulee muistaa, että ainoastaan sosiaalisen ympäristön vaikutukset eivät ole riittävä tapa kasvattaa nuorista oman identiteettinsä tuntevia. Siihen täytyy löytyä myös nuorista itsestään lähtevä motivaatio ja halu toimia ympäröivän yhteiskunnan normien mukaisesti. (Värri 2018, 17-18.) Tällä hetkellä kasvatuksen haasteena on se, että nuoret ovat etäänntyneet luonnosta, mikä voi koitua tulevaisuudessa maapallon kohtaloksi. Koska maailma ja sen luonnonvarat muuttuvat, on tärkeää muistaa se, että kasvatuksessa painotetaan tulevaisuudessa sitä, että kaikki ihmisten toiminta perustuu ympäristössä oleville asioille, joten niistä tulisi pitää huolta. (Juusola & Wahlström 2017, 13.)

Tällä hetkellä ihmiskunta on siinä tilassa, että tiedostamme ympäristössä tapahtuvat muutokset ja maapallon mahdollisen tulevaisuuden. Kuitenkin oma toimintamme tarvitsee muutosta, jonka vuoksi myös kasvatuksessa tulisi keskittyä siihen, että lapset ja nuoret olisivat entistä tietoisempia ympäristöön liittyvistä kysymyksistä. (Värri 2018, 22-24.)

5 SEURAKUNTA JA LUONTO

Ihmisen, luonnon ja Jumalan välillä on suhde, joka on ollut olemassa aina. Kristilliseen perinteeseen kuuluu ajatus, että nämä kolme asiaa kuuluvat vahvasti yhteen. Kristillisen ajatusmallin mukaan luonto on Jumalan luoma – osa luomakuntaa. Kirkko toimiikin esikuvana ja kasvattajana luontoon ja ympäristöön liittyvissä asioissa. (Pihkala 2013, 13-14.)

5.1 Kirkon ympäristökasvatus

Kristityllä ihmisellä on elämässään kolme peruskysymystä, joista yksi on ihmisen suhde luontoon. Jumala on antanut ihmiselle tehtäväksi viljellä ja varjella maata. Tämän vuoksi ihmisellä on velvollisuus toimia parhaalla mahdollisella tavalla luonnon hyväksi. (Häkkinen 2014, 10.)

Maailma tarvitsee ympäristökasvatusta sen vuoksi, koska maailmassa on ympäristöön liittyviä ongelmia. Ihmisen katsotaan olevat yksi syyllinen niihin – ihmisen tarve parantaa omaa elintasoaan on muokannut ympäristöä niin paljon, että se on kärsinyt. Ympäristöongelmat ovat maailmanlaajuinen ongelma, jonka vuoksi tarvitaan globaaleja ratkaisuja. (Aarnio-Linnanvuori 2010, 17.)

5.1.1 Ympäristödiplomi ja ilmasto-ohjelma

Vuonna 2001, kirkkohallitus päätti, että kirkolle tulee ympäristödiplomi. Kyseinen diplomi määrittelee toimintaperiaatteita, joiden avulla tulisi toimia. Diplomin tarkoitus on sitouttaa seurakunnat noudattamaan sitä, joten kyseisen diplomin voi saada ainoastaan, jos sitä hakee

erikseen ja siihen lupautuu sitoutua. (Sipiläinen 2010, 33-34.) Päivitetyin versio kyseisestä diplomista on tullut vuonna 2012 ja seuraava versio on tulossa käyttöön vuonna 2020 (Kirkon ympäristödiplomi 2019). Tällä hetkellä ympäristödiplomi on 48 seurakunnalla tai seurakuntayhtymällä ympäri Suomen (Näillä seurakunnilla on Kirkon ympäristödiplomi 2019).

Ympäristödiplomin lisäksi seurakunnalla on ilmasto-ohjelma, jonka otsikkona on ”Kiitollisuus, kunnioitus, kohtuus”. Kyseinen ohjelma antaa kristillisen näkökulman ilmasto-ongelmille ja suosituksia jäsenilleen, kuinka toimia ilmastolle parhaalla mahdollisella tavalla. Se vetoaa muun muassa ilmastonmuutoksen torjumisen tärkeyteen, rukoukseen ja ilmastotekojen poliittisuuteen. (Sipiläinen 2010, 38-41.) Ilmasto-ohjelman otsikko tiivistää myös ajatuksen, jonka mukaan Jumalan suurin lahja on rakkaus, ja ympäristö sekä luonto, jonka parissa elämme, on myös kiitollisuuden arvoinen lahja. Kirkko on osa yhteiskuntaa ja omalta osaltaan myös yksi suurista vaikuttajista, täytyy sen tämän vuoksi ottaa myös vastuuta luonnosta ja sen monimuotoisuuden ylläpitämisestä. (Kainulainen 2010, 69-70.)

Seurakunnille on laadittu ympäristökasvatussuunnitelma, joka kuuluu osana kirkon ympäristöohjelmaan. Kyseinen suunnitelma ei koske vain yhtä seurakunnan työntekijää, vaan ihan jokaista omalla tavallaan. Kyseisessä suunnitelmassa painotetaan luomakunnan varjelemista, ympäristöohjelmaa ja -kasvatusta, kaikkien työalojen yhteistyötä sekä annetaan vinkkejä mahdollisimman hyvän ympäristökasvatuksen toteuttamiseen. (Mattila 2010, 48-50.)

5.1.2 Luomakunta ja sen pyhyys

Ekoteologiaan liittyvä teema on luomakunnan arvoon liittyvä pyhyys. Koska Jumala on sen luonut, se on näin ollen pyhää, kaunista ja arvokasta. Luomakunnan on sanottu myös olevan ”Jumalan ruumis”, joka tekee luomakunnasta samalla lailla pyhän, sillä se on Jumalan fyysi-

nen olemus, ja Jumala on rakkaus. (Pihkala 2014a, 149-250.) Kristityllä ihmisellä on velvollisuus pitää huolta tästä Jumalan luomakunnasta ja toimia niin, miten Jumala on tahtonut hänen toimivan (Pihkala 2014b, 8).

Luontoa ei kuitenkaan voida pitää itsessään jumalallisena, vaan pyhänä. Normaalisti ihminen, joka pitää jotakin asiaa pyhänä, arvostaa sitä enemmän ja pitää siitä huolta paremmin. Näin on myös luomakunnan kanssa. Jos ihminen ajattelee luomakunnan olevan pyhä sen takia, että Jumala on sen luonut, sen kohtalosta välitetään enemmän ja sitä arvostetaan enemmän. (Kainulainen 2010, 69-70.)

Koska luomakunta on kaikki, mitä Jumala on luonut, Hän vaikuttaa kaiken keskellä kaiken aikaa. Jumalanpalveluksissa luomakunta on yleensä mukana teemana tavalla tai toisella. Usein esimerkiksi teksteissä tai rukouksissa luomakunta tulee esille jollain tavalla. Jumalanpalveluksissa ehtoollinen on väline, joka yhdistää luomakunnan, Sanan ja pyhän. (Tuovinen 2010, 120-122.)

5.1.3 Ympäristökasvatus seurakunnan nuorisotyössä

Ympäristökasvatustoiminta on nykyään hyvin valveutunutta ja tietoista toimintaa. Nykypäivänä myös nuoret ovat ottaneen omaksi agendakseen usein ympäristöasioiden ajamisen ja niistä puhumisen. Seurakunnan nuorisotyöhön on luotu konkreettista materiaalia esimerkiksi juurikin ympäristödiplomien ja ilmasto-ohjelman ansiosta. (Törrönen & Riikonen 2010, 103.)

Nuorisotyö on yleensä hyvin toiminnallista, mikä onkin sen suurimpia vahvuuksia ympäristökasvatuksen suhteen. On helppo tuoda yhteiskunnallisesti merkittäviä asioita, kuten ympäristökriisi tai ilmastonmuutos, toimintaan mukaan, jos toiminnassa käsitellään muutoinkin erilaisia teemoja käytännön oppien avulla. Nuorten kanssa toimiessa työntekijän, joka opettaa kyseisistä asioista, tulee olla perillä siitä mitä puhuu ja tulee olla innostunut ja motivoitunut

jakaakseen informaatiota tai levittääkseen uusia toimintamalleja nuoremmille sukupolville. (Törrönen & Riikonen 2010, 103-104.)

Nuorisotyön ympäristökasvatuksen ei tarvitse olla ainoastaan seurakunnan sisäistä. Moniammatillinen yhteistyö tarjoaa työntekijöille ja nuorille enemmän näkökulmia, uusia mahdollisuuksia ja laajempaa verkostoitumista. Lisäksi luontoa ja ympäristöä voidaan ajatella laajemmin erilaisten ohjelmien ja teemojen kautta – sen ei tarvitse aina olla luomakuntaan liittyvä oppimishetki. Myös seurakunnan sisällä voidaan tehdä yhteistyötä erilaisten toimijoiden kanssa, kuten esimerkiksi diakoniatyöntekijöiden, lähetystyöntekijöiden tai vaikka suntioiden kanssa. (Törrönen & Riikonen 2010, 105.)

5.2 Ekoteologia

Ekoteologialla tarkoitetaan yleensä toimintaa, joka on tapahtunut aikana, jolloin ympäristöky-symyksistä keskusteleminen on ollut yhteiskunnallisesti ajankohtaista. Termin alaisuudessa voidaan kuitenkin tarkastella todella useita teologisia malleja, ei ainoastaan käsitteen suppeaa merkitystä. Toinen ekoteologian tarkastelumalleista on kuvaileva, mikä tarkoittaa sitä, että silloin tarkastellaan ja kuvaillaan jotakin teologista mallia. Käytännöllinen toimintamalli sen sijaan luo käytäntöön sovellettavia menetelmiä, kuten esimerkiksi pyrkimystä luonnonsuojeluun. (Pihkala 2014a, 233-234.)

Ekoteologia alkoi muotoutua teollistumisen myötä. Ihmiset heräsivät ympäristöongelmiin sen takia, koska teollistuminen oli luonut tuhoja ihmisten elinympäristöille. 1900-luvun alussa kuitenkin kristinusko ja yhteiskunta olivat sen verran erillään toisistaan, että teologien ajatukset ympäristöasioista jäivät muiden asioiden varjoon. (Pihkala 2014a, 233-234.) Vaikka ympäristöasiat olivat pinnalla jo 1900-luvun alusta lähtien, niiden suosio alkoi kasvaa paremmin 1960-luvulla. Näinä aikoina myös kristillisten ajattelijoiden näkökulmat alkoivat saada enemmän

suosiota. Lynn White Jr. nousi pinnalle väitettyään kirjoituksissaan, että kristinusko on tuhoavin uskonto ympäristön kannalta. Tämä kirjoitus nousi todella suosituksi, ja sitä pidetäänkin nykyisen yhteiskunnan ja sen arvojen yhtenä suurimmista muokkaajista. (Pihkala 2014a, 237-238.)

Eräs ekoteologian keskeisimmistä teemoista on luomakunnan arvo ja sen tuleva kohtalo. Ekoteologiassa korostetaan eniten tulkintaa, että aikojen lopussa nykyinen luomakunta korjataan ja siitä tulee uusi, parempi luomakunta niin ihmisille, kuin sen muille eliöille. Ekoteologian näkökulmasta se lisää ihmisten motivaatioita pitää nykyisestä luomakunnasta huolta, sillä sen mukaan ei olla menossa kohti tuhoa, vaan parempaa luomakuntaa. (Pihkala 2014a, 248-249.)

Ekoteologiassa on tuotu keskeisesti esille ajatus siitä, että vaikka ihminen on Jumalan kuva, hän on samalla myös sidoksissa muuhun luontoon. Ihminen on täysin riippuvainen ympäristöstään ja ilman luontoa, ei olisi myöskään ihmistä. Koska ihminen on sidoksissa häntä ympäröivään maailmaan, ympäristön vahingoittaminen vahingoittaa myös ihmistä itseään, joten ihmisen tulisi elää niin, että kunnioittaisi ja arvostaisi luontoa ja olisi kiitollinen siitä. Loppujen lopuksi ihminen on se, joka saattaa koko luomakunnan kokonaiseksi toiminnallaan. (Pihkala 2014a, 253-254.)

6 TOIMINNAN KUVAUS JA ARVIOINTI

Opinnäytetyöni hankkeistajana toimi Sodankylän seurakunta ja opinnäytetyön käytännön osuus oli nuortenleirin pitäminen kyseisen seurakunnan leirikeskuksessa vuoden 2018 marraskuun ensimmäisenä viikonloppuna. Leirin tavoitteena oli lisätä nuorten tietoisuutta ympäristöstä ja luonnosta kristillisestä näkökulmasta sekä pyrkiä siihen, että luonnon arvostaminen ja ympäristökasvatus olisi osana nuorten jokapäiväistä elämää. Lisäksi kyseisellä leirillä teetin nuorille kyselyn liittyen heidän suhteeseensa luontoon ja heitä ympäröivään ympäristöön.

6.1 Luonto- ja ympäristöpainotteinen leiri

Leiri pidettiin 2.-4.11.2018 Sodankylän seurakunnan leirikeskuksessa Sattasvaarassa. Leirille osallistui 13 nuorta, joiden ikähaarukka oli 15-21 vuotta. Leirin ensimmäisenä päivänä teemana oli sosiaalinen ympäristö, toisena päivänä luonto ja kolmantena luomakunta (LIITE 2). Kuten perinteisesti leirien alussa, niin myös tälläkin leirillä leiriläiset saivat ryhmissä vastuulle toteuttaa ulkoiluja ja lauantain iltaohjelman. Aluksi kerroin myös kuka olen, mistä tulen ja miksi olen siellä.

Leirin ensimmäisenä iltana opetus ja iltaohjelma tapahtuivat saman toiminnan kautta. Pelasimme peliä, jonka nimi on Elämän Peli. Peli oli sovellettu versio Arto Köykän rippikoulumateriaalista löytyvästä pelistä. Pelin tarkoituksena on luoda itselle täysin uusi elämä täysin sattuman avulla. Pelissä määritellään arpomalla muun muassa perhe, elintaso, ammatti ja asuinpaikka. Pelin jälkeen kävimme läpi kaikkien halukkaiden uudet elämät, jonka jälkeen keskustelimme siitä, mitä ajatuksia nämä asiat herättivät heissä. Lopulta päädyimme siihen, että vaikka ihmisellä ei välttämättä ole hirveästi vaikutusvaltaa elämässä, voidaan silti luottaa aina siihen, että Jumala johdattaa ja suojelee. Myös illan iltahartaus käsitteli samoja teemoja.

Lauantai-aamuna käytimme aikaa nuorten omien vastualueiden suunnitteluun. Aamulla vuorossa olikin yhden ryhmän suunnittelema ulkoilu. Ulkoilun ja sitä seuranneen lounaan jälkeen menimme hiljaiseen hetkeen. Hiljaisen hetken ideana on se, että vajaan tunnin ajan on mahdollisuus rentoutua ja levätä yhteisesti kuunnellen samalla tekstejä ja musiikkia. Olin valinnut hiljaisen hetken tekstiksi luomiskertomuksen, joka oli oivallinen tapa johdatella päivän teemaan.

Päivän opetuksen teemana oli Nurja luomiskertomus. Tarkoituksena oli, että ryhmät saivat itse luoda omat nurjat luomiskertomukset. Suunnittelun jälkeen luettiin tuotokset ääneen ja keskusteltiin aiheesta. Nuorilla oli paljon hyviä ajatuksia ja lopun keskusteluihin menikin oikeastaan koko sessiolle varattu aika. Purimme lopuksi ajatukset niin, että voimme kaikesta huolimatta luottaa siihen, että Jumala on läsnä jokaisen elämässä, kulkee vierellä ja suojelee. Tämän jälkeen aloimme valmistamaan itse päivällistä. Kodassa nuotin äärellä oli valmistunut työelämänohjaajani hoitamat loimulohet, ja lisäksi teimme yhdessä kasvisnyyttejä. Jokainen sai itse kasata ja esivalmistella omat nytyt, jonka jälkeen ne kypsennettiin nuotiolla. Tämän jälkeen oli vuorossa enää saunat sekä iltaohjelma ja -hartaus.

Sunnuntaina lähes koko aamu meni pakkaamiseen ja siivoamiseen. Näiden jälkeen menimme ulos leikkimään erilaisia ulkoleikkejä. Ulkoleikkien jälkeen oli vuorossa päivän hartaushetki. Lähdimme kävelemään metsään ja tarkoitus oli, että jokainen on ihan hiljaa omien ajatuksiensa kanssa. Välillä pysähdelimme ja pysähdystauoilla luin luontoon liittyviä raamatunkohtia sekä erilaisia rukouksia, jotka olivat leirin teemoihin sidonnaisia (LIITE 3). Kyseisen kävelyretken jälkeen teetin vielä kyselyn nuorten suhteesta luontoon ja luomakuntaan (LIITE 1).

6.2 Leirin arviointi

Leiri meni kokonaisuudessaan hyvin. Leirillä oli aika vähäinen osallistujamäärä, mutta pienellä porukalla saimme aikaiseksi todella hyviä keskusteluja. Pienen porukan etu oli myös se, että jokainen sai oman äänensä kuuluviin ja leiriläisten yhteishenki näytti omiin silmiin olevan

todella hyvä. Leiriläiset olivat suurimmaksi osaksi minulle entuudestaan tuttuja, joten heidän kanssaan oli todella helppo tehdä yhteistyötä alusta saakka. Lisäksi se, että tunsin paikan käytännöt etukäteen, auttoivat leirin suunnittelussa ja siellä olossa. Leiriläisten joukossa oli paljon erilaisia persoonia, joiden ansiosta saatiin paljon erilaisia näkökumia ja erilaisia ideoita.

Sain kaiken kaikkiaan suhteellisen hyvää palautetta. Leirin teemat ja ohjelmat olivat sopivia kyseiselle ryhmälle. Työelämänohjaajaltani sain kehittämisideana semmoisen, että ensi kerralla tämän tyylistä leiriä pitäessä ajateltaisiin asioita hieman positiivisemmasta lähtökohdasta. Lisäksi yksi leiriläisistä kertoi minulle samaa. Nurjien luomiskertomuksien teossa menttiin aika kovasti kohti maailman tuhoa, joten tämä oli mielestäni todella hyvä pointti ja aion toimia toisin jatkossa. Suosittelen kaikkia muitakin muistamaan tekemisissään positiivisen lähtökohdan.

Palautetta kysyin leiriläisiltä suullisesti. Sain paljon ”oli ihan kivaa” – tyylisiä vastauksia, mutta pääosin kaikki olivat tyytyväisiä leirin ohjelmaan ja rakenteeseen. Myös minun toimintamallini poikkesivat jonkin verran seurakunnan normaaleista käytänteistä, joten sain kuulla leirini olevan kivaa vaihtelua. Erityisen paljon sain positiivista palautetta siitä, kun valmisimme itse ruokaa nuotion ääressä. Kaiken kaikkiaan nuorille oli jäänyt leiristä positiivinen mieli ja he olivat viihtyneet, mikä onkin mielestäni pääasia.

7 NUORTEN AJATUKSIA YMPÄRISTÖSTÄ

Opinnäytetyön käytännön toteuttamisvaiheessa nuortenleirillä tein kyselylomakkeen, jonka avulla pyrin kartoittamaan nuorten omia ajatuksia liittyen omaan suhteeseensa luontoon ja sosiaaliseen ympäristöön. Kyselylomakkeen avulla saadaan helposti kaikkien osallistujien vastaukset, ja säästetään aikaa sillä, että ei tarvitse haastatella jokaista erikseen (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 195). Lisäksi kysyin nuorten mielipidettä luonto- ja ympäristökasvatuksen merkityksestä seurakunnan nuorten toiminnassa. Kyseiseen lomakkeeseen vastattiin anonyymisti, ja sain luvan käyttää heidän vastauksiaan opinnäytetyössäni. Käytänkin seuraavissa kappaleissa muutamia suoria lainauksia heidän vastauksistaan.

7.1 Sosiaalisen ympäristön merkitys

Suurin osa nuorista vastasi, että kokee tämän teeman todella tärkeäksi ja loput heistä kokivat teeman olevan melko tärkeä. Useasta vastauksesta löytyi ajatus, että sosiaalinen ympäristö on koko ajan läsnä meidän jokapäiväisessä elämässämme, missä ikinä olemmekaan, ja esimerkiksi ihmisarvoista puhuminen edistää tasa-arvoisuutta ja oikeudenmukaisuutta.

”Sosiaalisella ympäristöllä on iso merkitys sosiaalisen toimintakyöyn ylläpitämiseen. Koen olevani mukavuusalueellani sosiaalisessa ympäristössä, jossa voin vaikuttaa. Jokaisella on oikeus kuulua sosiaaliseen ympäristöön.” (Vastaaja 1.)

Kuten YK:n julistuksessakin sanottiin, jokaisella ihmisellä tulisi olla samanlaiset ihmisoikeudet. Mielestäni on erittäin hyvä puhua siitä, että sosiaalinen ympäristö kuuluu meille jokaiselle. Jokaisella ihmisellä on elämässään sosiaalinen ympäristö mihin kuuluu, ja kaikilla on omassa elämässään vaikuttamismahdollisuus. Tämä kommentti tiivistä mielestäni erittäin hyvin tämän ajatuksen.

”Koen sosiaalisesta ympäristöstä puhumisen tärkeänä. Ihmisten tulee puhua siitä, miten he ja muut ihmiset vaikuttavat maapalloon ja sen asukkaisiin. Teema koskettaa meistä jokaista, joten sen tulisi olla merkittävä meille jokaiselle.” (Vastaaja 2.)

Ihmisoikeuskasvatuksenkin mukaan jokaisella ihmisellä tulee olla tietoa maailmalla olevista epäkohdista ja ihmisoikeuksista. Tämä vastaus oli mielestäni erinomainen sen takia että siinä puhutaan globaalisti maailman menosta. On merkittävää huomata, että nuoret kokevat globaalien sosiaalisen ympäristön asioiden kuuluvan jokaiselle, ei ainoastaan tietyille ihmisryhmille.

”On tärkeää tiedostaa ympärillä olevat ihmiset ja heidän elämäntilanteensa. On tärkeää olla kunnioittava ihan kaikkia kohtaan, vaikka ei olisi samaa mieltä jostakin.” (Vastaaja 3.)

Tämän vastauksen poimin työhöni sen takia, että siinä on tiivistetty mielestäni erittäin hyvin toisen ihmisen kunnioittaminen ja muiden huomiointi. Olemme kaikki samanarvoisia, ottamatta huomioon taustoja, ulkonäköä tai mitään muuta yksittäistä ominaisuutta. Koska YK on luonut meille ihmisoikeuslain, sen mukaan jokaista ihmistä tulee kunnioittaa samanarvoisena.

Mielestäni nuorilla nousi todella fiksua ajatuksia tähän teemaan liittyen. He tiedostavat maailmalla tapahtuvat ihmisoikeusongelmat ja he tiedostavat myös, kuinka jopa heidän päätöksensä ja elämäntapansa voivat vaikuttaa globaalisti. Ensimmäisen illan keskusteluissa tuli esille se, että nuoret ovat huolissaan maailmalla tapahtuvista ongelmista, esimerkiksi sodasta ja nälänhädästä. On hyvin kiinnostavaa huomata, kuinka suuria ja globaaleja ajatuksia nuorilla on nykypäivänä.

7.2 Luonnon merkitys

Iso osa nuorista kertoi luonnon olevan suuressa osassa heidän elämässään. Monet kertoivat, että luonto on heille rauhoittumispaikka kiireen ja stressin keskellä. Huomasin myös vastauksista, että noin puolet kertovat luonnon merkityksen olevan iso, koska he asuvat metsän keskellä tai koska he asuvat Lapissa. Jos olisin tehnyt opinnäytetyön johonkin muuhun seurakuntaan, esimerkiksi johonkin suureen kaupunkiin tai Etelä-Suomeen, olisi vastaukset saattaneet olla hyvinkin erilaisia.

”Luonto on tärkeä osa elämääni. Tykkään liikkua luonnossa lemmikkien kanssa, ja luonto on minulle ikään kuin nollaamispaikka. Jos jokin asia stressaa, lähdän juoksemaan metsään ja rauhoitun siellä.” (Vastaaaja 4.)

Kuten mielenterveystalon tekstissäkin sanottiin, on luonnon läsnäololla suora yhteys ihmisen henkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin sekä stressinhallintaan. Tämä vastaus sai paikkansa tässä työssä, koska se kertoo luonnon olevan kyseiselle ihmiselle rauhoittumis- ja nollaamispaikka. Tämä on mielestäni ihmisten hyvä tiedostaa, sillä usein luonnossa liikkuessa vapautuu kaikista arjen murheista ja saa muuta mietittävää kaiken stressin keskellä. Mielestäni kaikkien tulisi joskus kokeilla hetkellistä rauhoittumista kaukana ihmismassojen vilinästä.

”Luonto ei ole kovin tärkeässä asemassa elämässäni enää, koska asun kaupungissa. Lapsuuteni vietin kuitenkin retkeillen ja luonto oli silloin isossa osassa arkea.” (Vastaaaja 5.)

Tässä vastauksessa on ajatus, joka on varmasti totta ison osan elämässä. On tehty tutkimus, jonka mukaan isoin osa ihmisistä, jotka asuvat kaupungissa, kokevat luonnon ja kaupungissa näkyvien luontoelementtien olevan liian kaukaisia ja kaipaavat niitä lisää myös kaupungin katukuvaan (Salonen 2010, 34). Jos asuu keskellä kaupunkia, on varmasti korkeampi kynnys lähteä luontoon rauhoittumaan ja ottamaan happea. Tämän vuoksi koen tärkeäksi sen, että myös kaupungeissa olisi mahdollisuus päästä jollain tavalla lähelle luontoa. Tapa voisi olla esimerkiksi puistoalue tai pieni luontopolku lähellä kaupungin vilskettä. Luonnon läheisyys tuo väriä ja tietynlaista rauhaa vilkkauden keskelle.

”Lapissa asuvana luonto on koko ajan ympärillä, joten se on suuri osa elämäni. Tykkään viettää aikaa luonnossa, koska se on rentouttavaa. Luonnossa on helppo rauhoittua vaan omiin ajatuksiin.” (Vastaja 2.)

Koen, että Lapissa tai muualla luonnon helmassa asuvat ihmiset ovat etuoikeutettuja siinä suhteessa, että heillä on aina varsin lyhyt matka luontoon. Luonnon merkitystä omassa elämässä ei välttämättä tiedosta ja osaa arvostaa niin paljon kuin olisi mahdollista, jos asuu keskellä luontoa ja kyseinen asia on omaa arkipäivää. Tämän vuoksi ihmisten tulisi välillä pohtia omaa suhdettaan luontoon ja oppia arvostamaan kyseistä asiaa vielä enemmän. Kuten todettua, luonto ja ympäristö vaikuttavat ihmisen mielenterveyteen yleensä positiivisesti – rauhoittuminen ja rentoutuminen tapahtuvat helposti luonnon helmassa.

”Arvostan luontoa. Toivon, että se säilyy elinkelpoisena vielä pitkään. Toivoisin, että luontoa kohdellaan kaikkialla yhtä hyvin kuin Suomessa. On Suomessakin toki puutteita ja laiminlyöntiä, mutta tilanne täällä on huomattavasti parempi kuin monessa muussa maassa. Toivoisin, että tekisin itsekin enemmän luonnon eteen. Little things matter!” (Vastaja 3.)

Tämä on mielestäni erinomainen vastaus. Suomessa tilanne on kuin onkin huomattavasti parempi, kuin jossain muualla maailmassa. Lisäksi se, että tiedostetaan pienten asioiden vaikutuksen ympäristöön liittyen, on todella hyvä asia. Tottahan se on – jokainen ihminen voi omalla toiminnallaan ehkäistä ilmastonmuutosta ja toimia ympäristön hyväksi. Jokaisen ihmisen panos on yhtä arvokasta, täytyy siis toimia parhaamme mukaan. Jokaisella ihmisellä on mahdollisuus vaikuttaa itse ilmastonmuutokseen, esimerkiksi suosimalla julkista liikennettä mahdollisuuksien mukaan, tarkastelemalla omia kulutustottumuksiaan, kierrättämällä sekä suosimalla lähellä tuotettua ruokaa (Ilmastonmuutos 2018). Olemme siis asian ytimessä, pienet asiat vaikuttavat.

Koska Lapissa luonto on heti käden ulottuvilla, sen merkityskin on isossa osassa nuorten elämässä. Tämä on mielestäni erittäin hyvä asia, sillä ilman fyysistä kosketusta luontoon, sen

merkitys ei olisi niin suuri. On hienoa huomata, että nuoret osaavat arvostaa heitä ympäröivää maailmaa ja pyrkivät ottamaan vastuun teoistaan myös konkreettisella tasolla.

7.3 Luonnon ja ympäristön merkitys seurakunnan toiminnassa

Suurin osa nuorista koki luonto- ja ympäristökasvatuksen tärkeänä osana seurakunnan nuorten toimintaa. Jotkut nuoret kokivat kuitenkin, että kyseiset teemat eivät ole tärkeitä seurakunnan nuorten toiminnassa, vaan ne pitäisi jättää muualle. Osa mainitsi myös siitä, että kyseiset teemat näkyvät heidän toiminnassaan jo siinä, että he ovat paljon ulkona ja liikkuvat luonnossa. Yhtenä esimerkkinä eräässä vastauksessa kerrottiin, että Sodankylän seurakunnan rippikoulussa on perinteisesti käyty päiväretki läheisen vaaran huipulla. Tämä on mielestäni erinomainen asia, ja samantyyllisiä ratkaisuja tulisi ottaa muihinkin Suomen seurakuntiin, joissa sitä ei vielä ole.

”Ympäristökasvatus ei ole seurakunnan, vaan yhteiskunnan tehtävä huolehtia.” (Vastaaaja 6.)

Tämän kommentin haluan nostaa esille sen vuoksi, koska se herättää ajatuksia. On totta, että seurakunnalla ei ole yksin vastuuta ympäristökasvatuksesta, vaan yhteiskunnan muutkin osat ovat siitä samalla tavalla vastuussa. Kuitenkin seurakunta on osa yhteiskuntaa, ja yhteiskunnan kaikilla jäsenillä on samanlainen tehtävä ja velvollisuus ottaa vastuuta meitä ympäröivästä maailmasta. Voisiko seurakunta olla jopa yksi edelläkävijöistä liittyen ympäristökasvatukseen? Jumala loi ihmisen huolehtimaan luomakunnasta, joten ihmisellä on vastuu huolehtia siitä, ja opettaa myös tulevat sukupolvet kantamaan vastuuta (Koskinen 2010, 90).

”Seurakunnan nuorten toiminta on erittäin läheisessä kanssakäymisessä luonnon kanssa esimerkiksi ulkoilujen myötä. Paljon puuhaa ympäristöön ja luontoon liittyen. Rehellisesti

sanoen seurakunta on ainoa paikka tämänhetkisessä elämässä, jossa pysähtyy miettimään näitä asioita.” (Vastaja 5.)

On hienoa kuulla, että seurakunnan nuorten toiminta on muulloinkin läheisessä kontaktissa kyseisiin teemoihin, kuin vaan teemoja käsittelevällä leirillä. Olen onnellinen siitä, että seurakunnissa vietetään aikaa myös pihalla sekä käytetään toiminnassa hyväksi ympärillä olevaa luontoa ja sen tuomaa ympäristöä. Jos nuoret eivät itse muualla elämässä ajattele paljon kyseisiä teemoja, on hyvä, että seurakunnan toiminnassa ne tulevat esille tavalla tai toisella.

”Luonto- ja ympäristöteemat ovat aika tärkeitä, sillä usein puhutaan myös siitä, miten Jumala on luonut luonnon ja muuta. On tärkeää oppia luonnon tärkeys ja siitä huolehtiminen sekä on hyvä oppia tuntemaan luontoa ja omaa elinympäristöään.” (Vastaja 7.)

Tämän ajatuksen nostan esille sen vuoksi, että siinä huomioidaan Jumalan osuus meitä ympäröivään maailmaan. Koska Jumala on luonut maailman, Hän on luonut myös meidät ja tämän ympäristön, missä saamme elää. Lisäksi tietoisuus luonnon alkuperästä ja ympäristön monimuotoisuudesta on tärkeä osa seurakunnan ympäristökasvatusta.

”Tietoisuus luonnon tilasta ja ilmastonmuutoksesta pitäisi olla osa yleissivistystä jokaisella ihmisellä. Seurakunnan nuorten toiminnaksi koen siis hyvin tärkeäksi ympäristöteemat. Erityisesti seurakunnan toiminnassa olisi tärkeää muistaa toiveikkuus ja Jumalan rakkaus. Ei pidä vaipua epätoivoon ympäristön tilanteesta, vaikka se hankala onkin. Tietoisuutta asioista on lisättävä, mutta kuitenkin positiivisesta näkökulmasta.” (Vastaja 3.)

Tässä vastauksessa on mielestäni erinomainen ajatus se, että on hyvä muistaa toiveikkuus ja Jumalan rakkaus. Vaikka ympäristön tilanne maailmanlaajuisesti alkaa olla huolestuttava, voidaan silti luottaa siihen, että ihmiset maailmassa pyrkivät koko ajan parempaan. Lisäksi se, että Jumala rakastaa maailmaa ja ihmisiä paljon, on myös helpottava osatekijä liittyen ilmastonmuutokseen ja ympäristön maailmanlaajuisiin ongelmiin. Hän on meidän kanssamme jokaisessa hetkessä ja auttaa meitä varjelemaan luomaansa maailmaa parhain mahdollisin tavoin.

Mielestäni on erittäin positiivista huomata, että nuoret kokevat seurakunnan luonto- ja ympäristökasvatuksen niinkin tärkeänä. Lisäksi nuorten huomiot siitä, että Jumala on luonut maan ja huolehtii ihmisistä ja luonnosta rakkaudellaan, ovat erittäin hyviä. Kaiken kaikkiaan on positiivista nähdä se, että nuorilla on yllättävän paljon tietoisuutta maailman ongelmista ja ympäristöstä, ja halu ottaa vastaan lisää tietoa, jotta voisivat toimia paremmin maailman hyväksi.

8 POHDINTA

Opinnäytetyöni aiheen valinta oli helppoa – tiesin jo ensimmäisenä opiskeluvuotena, että tahdon tehdä opinnäytetyöni luontoon tai ympäristöön liittyvistä teemoista. Aiheen valitsemisen lisäksi sain Sodankylän seurakunnan hankkeistamaan työni, mikä oli erittäin hyvä, sillä koen, että tutussa seurakunnassa saa tekemisestä enemmän irti ja aikaa ei mene ylimääräiseen, kuten toimintatapojen opetteluun.

Kun lähdin suunnittelemaan leiriä, pyrin siihen, että kaikki leirille osallistuvat nuoret pääsevät osallistumaan toimintaan ja myös osaksi sen suunnitteluun. Koen yhdessä tekemisen olevan yksi tärkeimmistä teemoista leirejä tehdessä. Pienen ryhmän ansiosta pääsimme keskustelemaan enemmän, mitä suuremman ryhmän kanssa olisi voinut, ja mielestäni se oli erinomainen juttu, sillä keskustelujen kautta pääsee olemaan kunnollisessa vuorovaikutuksessa, vaihtamaan ajatuksia sekä oppimaan uutta muiden mietteistä.

Kehittämistehtävät toteutuivat työssäni hyvin. Pääsin toteuttamaan leirin onnistuneesti sekä pääsin keskustelemaan nuorten kanssa luontoon ja ympäristöön liittyvistä teemoista leirillä. Sen lisäksi sain heiltä myös hyvää vastausmateriaalia tekemieni kyselyiden pohjalta liittyen heidän henkilökohtaiseen suhteeseensa luonto- ja ympäristöteemoihin.

Opinnäytetyöprosessin aikana olen oppinut todella paljon uutta, ja olen oppinut katsomaan asioita erilaisista näkökulmista. Vaikka leiri onnistui hyvin, siellä oli myös paljon asioita, jotka olisi voinut tehdä paremmin. Esimerkiksi useamman näkökulman ottaminen keskusteluihin olisi saattanut viedä ajatuksia ja mietteitä vielä syvemmälle sisälle teemoihin, ja antaa nuorille vielä enemmän aiheita, joita ajatella jälkeempään. Tällaiset asiat kuitenkin onneksi opettavat, joten seuraavalla kerralla tiedän, mitä voisi tehdä paremmin. Kokonaisuudessaan kuitenkin opinnäytetyöprosessi antoi minulle paljon hyviä työkaluja tulevaan työhön, sekä uusia ajattelumalleja ja loistavaa kokemusta.

Koska ympäristöteemat, kuten ilmastonmuutos ja ihmisoikeudet, ovat tällä hetkellä todella pinnalla yhteiskunnallisessa keskustelussa, toivoisinkin, että kyseisiä teemoja käytettäisiin vielä enemmän seurakunnan toiminnassa. Koskaan ei voi olla liikaa tietoa koko maailmaa puhuttavista asioista. Tämän vuoksi aionkin ehdottomasti hyödyntää oppimaani ja kehittää ympäristökasvatusta vielä entisestään. Toivoisin myös, että yhä useammat kasvatustyötä tekevät ihmiset hyödyntäisivät kyseisiä teemoja omissa töissään, ja keskustelisivat nuorten kanssa maailmaa askarruttavissa asioissa.

LÄHTEET

- Aarnio-Linnanvuori, E. 2010. Ympäristökasvatus: teoriaa, käsitteitä ja sisältöjä. Teoksessa I. Sipiläinen ja P. Tukeva (toim.) Ympäristökasvatus seurakunnassa. Vantaa: Kirjapaja. 10-30.
- Harju-Autti, P. 2011. Ympäristötietoisuuden ytimessä on hyvä elää. Teoksessa Harju-Autti, Neuvonen & Hakkarainen (toim.) Ympäristötietoisuus. Helsinki: Rakennustieto Oy. 8-20.
- Hiltunen, J & Konivuori, H. 2005. Vihreä draama. Helsinki: Kustantajat Sarmala Oy.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. 15. painos. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino.
- Häkkinen, S. 2014. Ihmisen kolme perussuhdetta. Teoksessa J. Kokkonen & P. Pihkala (toim.) Vihreät riparit. Helsinki: Lasten keskus ja Kirjapaja Oy. 10-11.
- Ihmisoikeudet. 2019. Suomen YK-liitto. Saatavilla: <https://www.ykliitto.fi/yk70v/yk/ihmisoikeudet> Viitattu: 5.4.2019.
- Ihmisoikeuskasvatus. 2019. Ihmisoikeudet.net. Saatavilla: <http://www.ihmisoikeudet.net/ihmisoikeuskasvatus/> Viitattu: 5.4.2019.
- Ilmastonmuutos. 2018. WWF. Saatavilla: <https://wwf.fi/uhat/ilmastonmuutos/> Viitattu: 19.4.2019
- Juusola, M & Wahlström, R. 2017. Vihreä hoiva ja kasvatus. Toinen painos. Helsinki: Kustannusyhtiö Artemia.
- Kainulainen, P. 2010. Teologia kannustaa ja haastaa. Teoksessa I. Sipiläinen & P. Tukeva (toim.) Ympäristökasvatus seurakunnassa. Vantaa: Kirjapaja. 68-76.
- Kirkon ympäristödiplomi. 2019. Evl. Saatavissa: <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content288249> Viitattu: 20.3.2019.
- Koskinen, S. 2014. Nuoret ja aikuiset tekevät yhdessä. Teoksessa J. Kokkonen & P. Pihkala (toim.) Vihreät riparit. Helsinki: Lasten keskus ja Kirjapaja Oy. 38-40.
- Koskinen, S. 2010. Osallisuus ja vastuu ympäristöstä. Teoksessa I. Sipiläinen & P. Tukeva (toim.) Ympäristökasvatus seurakunnassa. Vantaa: Kirjapaja. 90-97.
- Luomakunnan sunnuntai. 2018. Evl. Saatavilla: <http://notes.evl.fi/Evkirja.nsf/ppFI?OpenPage&id=0094> Viitattu: 16.8.2018.
- Luonnon vaikutus hyvinvointiin. 2019. Mielenterveystalo. Saatavilla: https://www.mielenterveystalo.fi/aikuiset/itsehoito-ja-oppaat/oppaat/tietoa_luonnon_hyvinvointivaikutuksista/Pages/luonnon_vaikutus_hyvinvointiin.aspx Viitattu: 13.3.2019

- Mattila, O. 2010. Ympäristökasvatussuunnitelma ja hiippakuntien ympäristötyö. Teoksessa I. Sipiläinen & P. Tukeva (toim.) Ympäristökasvatus seurakunnassa. Vantaa: Kirjapaja. 48-51.
- Mutanen, N. 2015. Freinetpedagogiikka. Saatavilla: <https://freinetyhdistys.wordpress.com/freinet/> Viitattu 20.3.2019.
- Näillä seurakunnilla on Kirkon ympäristödiplomi. 2019. Evl. Saatavilla: <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp2?open&cid=Content44A2C8> Viitattu: 20.3.2019.
- Ojala, A & Tyrväinen, L. 2015. Luonto hoivaa mieltä ja kehoa. Saatavilla: <https://www.mielenterveysseura.fi/fi/mielenterveys/hyvinvointi/ymp%C3%A4rist%C3%B6-ja-luonto/luonto-hoivaa-mielt%C3%A4-ja-kehoa> Viitattu: 18.4.2019
- Pihkala, P. 2013. Kolme sanaa, kolme pääasiaa. Teoksessa S. Nurmi & P. Pihkala (toim.) Luontokirkkovuosi. Helsinki: Lasten Keskus ja Kirjapaja OY. 12-16.
- Pihkala, P. 2014a. Ekoteologia. Teoksessa O-P. Vainio & L. Kemppainen (toim.) Modernin teologian suuntauksia. Helsinki: Kirjapaja. 233-260.
- Pihkala, P. 2014b. Kristinuskko ja luonto: Ekoteologiaa pähkinänkuoressa. Teoksessa J. Kokkonen & P. Pihkala (toim.) Vihreät riparit. Helsinki: Lasten keskus ja Kirjapaja Oy. 18.
- Pihkala, P. 2014c. Leirikeskus ja luonto. Teoksessa J. Kokkonen & P. Pihkala (toim.) Vihreät riparit. Helsinki: Lasten keskus ja Kirjapaja Oy. 78-85.
- Pruuki H. & Pruuki L. 2010. Vihreä pedagogiikka. Teoksessa I. Sipiläinen & P. Tukeva (toim.) Ympäristökasvatus seurakunnassa. Vantaa: Kirjapaja. 77-88.
- Puohiniemi, M. 2011. Arvot, asenteet ja ympäristönsuojelu. Teoksessa Harju-Autti, Neuvonen & Hakkarainen (toim.) Ympäristötietoisuus. Helsinki: Rakennustieto Oy. 31-48.
- Salonen, K. 2010. Mielen luonto: Eko- ja ympäristöpsykologian näkökulma. Helsinki: Green Spot.
- Sipiläinen, I. 2010. Ympäristöasiat kirkossa nyt. Teoksessa I. Sipiläinen & P. Tukeva (toim.) Ympäristökasvatus seurakunnassa. Vantaa: Kirjapaja. 31-47.
- Sosiaalipsykologia – Mitä se on ja miksi se on tärkeä? 2019. Saatavilla: <https://mielenihmeet.fi/sosiaalipsykologia-mita-se-on-ja-miksi-se-on-tarkea/> Viitattu: 5.4.2019.
- Tukeva, P. 2010. Muutoksentehtävälle leirityö on mahdollisuus. Teoksessa I. Sipiläinen & P. Tukeva (toim.) Ympäristökasvatus seurakunnassa. Vantaa: Kirjapaja. 108-112.
- Tuovinen, U. 2010. Vastuu luomakunnasta jumalanpalveluselämässä. Teoksessa I. Sipiläinen & P. Tukeva (toim.) Ympäristökasvatus seurakunnassa. Vantaa: Kirjapaja. 120-124.
- Törrönen E & Riikonen H. 2010. Ympäristökasvatus kirkon nuorisotyössä. Teoksessa I. Sipiläinen & P. Tukeva (toim.) Ympäristökasvatus seurakunnassa. Vantaa: Kirjapaja. 103-107.

Värri, V-M. 2018. Kasvatus ekokriisin aikakaudella. Tampere: Vastapaino.

Ympäristö. 2019. Ympäristökasvatus. Saatavilla: <https://blogs.helsinki.fi/ymparistokasvatus/keskeisia-kasitteita/ymparisto/> Viitattu: 18.4.2019.

Kyselylomake

Hei, ja kiitokset sinulle, kun olit mukana tällä leirillä! Vastaisitko vielä näihin muutamaan kysymykseen 😊

Kuinka tärkeänä koet sosiaalisesta ympäristöstä puhumisen? Millainen merkitys kyseisellä teemalla on sinun elämässäsi?

Millainen merkitys luonnolla on sinun elämässäsi?

Kuinka tärkeänä koet luonto- ja ympäristökasvatuksen merkityksen seurakunnan nuorten toiminnassa?

LEIRIOHJELMA**PERJANTAI – sosiaalinen ympäristö**

18:00	Lähtö pappilasta Majoitus Miksi olemme täällä?
19:00	Lauantai-illan hartausohjeistus Iltapalan valmistus + syöti
20:00	Minä sosiaalisessa ympäristössä – Elämän peli
22:00	Iltahartaus
23:00	Unten maille

LAUANTAI – luonto

08:30	Herätys
09:00	Aamupala
09:30	Iltaohjelman ja ulkoilujen suunnittelu ryhmissä
10:30	Ulkoilu
12:00	Lounas
13:00	Hiljainen hetki - Luomiskertomus
14:00	Luonto-oppitunti
16:00	Päivällisen valmistus yhdessä nuotiolla
18:00	Saunat + iltapala
20:30	Iltaohjelma
22:00	Iltahartaus
23:00	Unten maille

SUNNUNTAI - luomakunta

08:30	Herätys
09:00	Aamupala
09:30	Kamat kasaan ja siivous
10:30	Ulkoilu
11:00	Luontokävely - Luomakunta
12:00	Lounas ja loput siivouksesta
13:00	Kyselyt ja kiitokset leiristä
14:00	Kotiin

LUONTOKÄVELYN TEKSTIT

Rakas taivaallinen Isämme.

Kiitämme sinua maailmasta, jonka olet luonut.

Kiitämme sen kauneudesta.

Kiitämme kasveista, eläimistä ja ihmisistä. Kiitos, että sinä rakastit tätä maailmaa niin paljon, että lähetit luoksemme oman Poikasi.

Me emme osaa elää tahtosi mukaisesti. Kiitos, että annat meille anteeksi Poikasi Jeesuksen tähden.

Auta meitä varjelemaan sitä hyvää, minkä sinä olet luonut.

Kuule meitä Jeesuksen nimessä.

Luomakunnan sunnuntain päivänrukous

Vuorten rinteille sinä puhkaisit lähteet, vedet juoksevat puroina ja virtaavat laaksoissa.

Ne juottavat kaikki maan eläimet, villiaasikin saa sammuttaa janonsa. Niiden äärellä asuvat taivaan linnut ja visertävät lehvissä vesien partailla. Sinä juotat vuoret korkeuksien vesillä, ja maa kantaa sinun töitteesi hedelmää. Sinä kasvatat ruohon karjaa varten ja maan kasvit ihmisen viljeltäviksi, että hän saisi leipänsä maasta.

Psalmi 104:10-14

Ole minulle kallio, jonka suojaan saan paeta, vuorilinna, johon minut pelastat. Sinä olet minun kallioni ja pakopaikkani. Sinä johdatat ja ohjaat minua, sillä sinä olet minun Jumalani.

Psalmi 31:3-4

Jumala, rakkautesi ruokkii koko luomakunnan. Sinä annat auringon paistaa ja sateen langeta niin hyvälle kuin pahoille. Auta minua rakastamaan myös niitä, joita minun on vaikea rakastaa: ihmisiä, eläimiä, luomakuntaasi.

Luontokirkkovuosi

Kysy sinä eläimiltä, ne kertovat sen sinulle, kysy taivaan linnuilta, ne sen sinulle ilmoittavat. Katso maata, se on valmis opettamaan, meren kalatkin sen sinulle kertovat. Kaikki ne tietävät tämän: Herra itse on kaiken tehnyt, hän, jonka kädessä on kaikki mikä elää, jokaisen ihmisen henki.

Job 12:7, 8-10